

DIN LUME

Irina IONESCU

Probleme de identitate

Alte două spectacole incitante prezentate anul trecut la Edinburgh International Festival au aparținut companiei flamande de teatru *De Onderneming, Antwerp* – companie aflată pentru prima oară în turnee în Marea Britanie. Fără să apeleze la ajutorul unui regizor și ne depășind un număr minim de repetiții, membrii companiei – Carly Wijs, Robby Cleiren, Ryszard Turbiasz și Günther Lesage – au propus o dramatizare în două părți/spectacole după trilogia de romane *The Notebook* (1986), *The Proof* (1988) și *The Third Lie* (1991) aparținând scriitoarei Agota Kristof. Spectacolele au purtat titlurile primelor două romane din trilogie.

În privința reprezentării, actorii au ales să folosească un stil nonrealistic, de sorginte brechtiană, cu elemente postmoderne precum fragmentarea spectacolului în scene scurte și foarte concentrate.

Dramatizarea companiei *De Onderneming, Antwerp* este prima realizată vreodată după

opera Agotei Kristof, autoare cunoscută în Europa, în special, în spațiul țărilor de limbă franceză și germană, unde cele trei romane ale sale s-au bucurat de recunoașterea publicului și a criticii, primind chiar (în 1988) *Premiul Moravia pentru Literatură*.

Născută în vestul Ungariei, la Csikvánd, în 1935, Kristof a început să scrie poezie pentru diverse reviste literare încă din adolescență. În timpul celui de-al doilea război mondial se mută împreună cu părinții în micul oraș istoric Kőszeg, lângă granița austriacă, loc care îi va inspira mai târziu trilogia romanelor amintite. În 1956 este nevoită să părăsească Ungaria din cauza orientărilor politice anti-sovietice ale soțului ei. Cu un copil de patru luni, un biberon, câteva haine și două dicționare străbat ilegal granița cu Austria și primesc statutul de refugiați, pentru ca mai apoi Universitatea Neuchâtel din Elveția să-i ofere soțului său o bursă de studii în domeniul

biologiei. S-au stabilit în Elveția, unde locuiesc și astăzi.

Ca scriitoare de limbă franceză, Kristof a debutat cu piese de teatru, gen care, mărturisește autoarea, i se pare mai puțin complicat decât romanul. Dacă la început numai companiile de teatru de amatori își manifestau interesul pentru piesele sale, acestea au început să atragă atenția treptat și mediilor profesioniste din Germania (în stagiunea 1993–1994, s-au jucat simultan la Hanovra, Hamburg și Stuttgart), Franța sau Olanda, în timp ce în Japonia au fost publicate în volum. Cu toate acestea, faima internațională i-a fost adusă de publicarea celor trei romane.

Subiectul (cu oarecare tentă autobiografică) trilogiei este foarte simplu: în timpul celui de-al doilea război mondial, o mamă este nevoită să-și abandoneze fiii, gemenii Lucas și Claus, în vârstă de nouă ani, în casa bunicii acestora pentru că nu-i mai putea hrăni. Bunica – avară și brutală – neglijează creșterea copiilor, dar are pretenția ca aceștia să o ajute la întreținerea casei și a grădinii. În aceste condiții, frații încep să-și dezvolte diverse mecanisme de supraviețuire, cum ar fi antrenamentul zilnic pentru reprimarea simțurilor – foame, frig, durere și pentru cultivarea voinței. Cântă la acordeon prin baruri pentru a supraviețui, îl șantajează pe vicarul satului, învață singuri să citească cu ajutorul unei *Biblie* vechi și al unui dicționar, rămân singuri pe lume, războiul continuă, iar ei își notează într-un

jurnal toate experiențele prin care trec, pentru ca mai apoi, exact acest jurnal să se întoarcă împotriva lor. Prin sacrificiul propriului tată, împins de cei doi să treacă granița direct printr-un teren minat, unul dintre ei se salvează, ajungând în lumea liberă, în timp ce al doilea rămâne să trăiască, în continuare, în casa bunicii. Urmează apoi regăsirea, necazuri cu poliția care îi bănuiește că și-ar fi inversat actele de identitate ș.a.

În montarea romanelor, compania *De Onderneming, Antwerp* reușește să depășească – în general – pericolul plictisirii publicului, deși lucrează doar cu patru actori și câteva obiecte de recuzită. Raportul scene narative–scene dramatice este și el echilibrat, spectacolul putând fi considerat din acest motiv extrem de flexibil.

Copiii sunt jucați de adulți, actorii schimbă și ei cu ușurință rolurile pe care le au, unele dintre ele chiar în semitravesti, pentru că nu se obosesc să lucreze prea mult asupra costumelor – bunica este jucată astfel, foarte bine, cu barbă și pantaloni, doar un șorț și o voce răgușită fiind suficiente pentru caracterizarea reușită a personajului. În plus, culisele se află chiar pe scenă, actorii așteptându-și rândul, costumându-se și aducând recuzita la vedere. Creații colective, experimentale *The Notebook* și *The Proof* spun o poveste foarte interesantă despre istorie, falsificarea istoriei și istoriile oamenilor obișnuiți striviți, de cele mai multe ori, de evenimente.

Religie, sex, gastronomie

Unul dintre sfaturile oferite cu oarecare insistență ziaristilor de către organizatorii lui Edinburgh International Festival 2001 a vizat spectacolul *Ricardo i Elena*, aparținând spaniolului Carles Santos, și suna în felul următor: „Nu-l întrebați ce înseamnă această operă suprarealistă, nu are nici un fel de importanță, încercați să vă bucurați doar de regalul vizual și muzical pe care îl oferă.” La rândul său, Santos se explică: „Un muzician nu este întrebat niciodată ce înseamnă

muzica lui. Eu sunt un muzician. Sensul nu este important, important este să vezi muzica în timp ce o ascuți.”

Născut la Valencia, „inima și sufletul Cataloniei”, cum îi place să spună, Santos este un pianist concertist renumit în Spania, deținând totodată ca regizor și unul dintre primele locuri în avangarda artelor scenice. Compozițiile sale, extravagante și fabuloase, în același timp, la nivelul mijloacelor de realizare scenică, i-au adus rapid statutul